

Мар'яна КАСЬКІВ,кандидат біологічних наук,
голова циклової комісії «Анатомія, фізіологія,
патології, гістології»,
викладач КЗВО «Рівненська медична академія»
Рівненської обласної ради**Інеса ХМЕЛЯР,**кандидат педагогічних наук,
викладач-методист КЗВО «Рівненська медична
академія» Рівненської обласної ради**Сергій ГУЦМАН,**кандидат біологічних наук,
завідувач кабінету інноваційної діяльності
та науково-дослідної роботи Рівненського ОІППО

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТА-МЕДИКА РІВНЕНСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ АКАДЕМІЇ НА ЗАСАДАХ ВИКЛАДАННЯ БІОЛОГІЇ

У статті наведено теоретичні узагальнення і нове бачення щодо наукової проблеми формування екологічних знань студентів медичного коледжу в процесі вивчення біологічних дисциплін на засадах інтеграції біологічних, екологічних і професійно-орієнтованих знань. Обґрунтовано необхідність формування означеної компетентності викладачами.

Ключові слова: екологічна освіта, біологічні дисципліни, міждисциплінарна інтеграція, медична екологія, модель формування екологічних знань.

В статье приведены теоретические обобщения и новое видение относительно проблемы формирования экологических знаний студентов медицинского колледжа в процессе изучения биологических дисциплин на основе интеграции биологических, экологических и профессионально-ориентированных знаний. Обоснована необходимость формирования указанной компетентности преподавателями.

Ключевые слова: экологическое образование, биологические дисциплины, междисциплинарная интеграция, медицинская экология, модель формирования экологических знаний.

This paper thesis the basic problems of forming of medical colleges' students' ecological knowledge are exposed on the basis of content integration of biological, ecological and professionally-oriented disciplines. The model of forming of ecological knowledge in the process of biological disciplines study has been substantiated and elaborated; the approaches for preparing professional-

ly-oriented split-level test tasks on medical ecology have been elaborated and implemented into the educational process for verification of the students' formed ecological knowledge level.

Key words: ecological education, biological disciplines, interdisciplinary integration, medical ecology, model of ecological knowledge forming.

Постановка проблеми. У міжнародних документах останнього десятиліття, присвячених проблемам навколишнього середовища, особлива увага приділяється екологічній культурі, екологічному вихованню та екологічній свідомості, а також питанням поінформованості людей у цілому та підростаючого покоління зокрема стосовно екологічної ситуації у світі, регіоні, їх обізнаності з можливими шляхами вирішення різноманітних екологічних проблем, адже вже сьогодні вимагають вирішення такі проблеми: глобальне забруднення навколишнього середовища, спричинене техногенними продуктами, які характеризуються мутагенною активністю, що впливають на генетичний апарат людини та її імунну систему; відсутність сформованого екологічного світогляду особистості; недостатність природоохоронних компетенцій усіх верств населення; недостатність екологічного виховання на всіх рівнях освіти; екологічна криза тощо.

Науковість, логічність і послідовність шляху до високої екологічної культури лежить через ефективну екологічну освіту. Розв'язання питань екологічного виховання передбачає закладання його підвалин ще з раннього віку в сім'ї, закладах дошкільної

і загальної середньої освіти, а згодом – у закладах вищої освіти. Для цього слід залучати всі складові освітнього процесу: навчання, розвиток, виховання.

Екологічна освіта на порозі третього тисячоліття стала необхідною складовою гармонійного й екологічно безпечного розвитку. Екологічне виховання та інформування населення, підготовка висококваліфікованих медичних фахівців передбачено програмними документами Міжнародного форуму ХХ століття в Ріо-де-Жанейро (1992), присвяченого навколишньому середовищу і сталому розвитку, одному із найважливіших і найнеобхідніших засобів здійснення переходу до гармонійного розвитку всіх країн світу. Про це також ідеться в таких документах, як Міжнародний звіт «Ріо+5», «Керівництво з підготовки національних доповідей про виконання країнами Порядку денного на ХХІ століття» та ін.

Підготовка студентів Рівненської медичної академії (далі – РМА) із високим рівнем екологічних знань, екологічної свідомості та культури на основі нових критеріїв оцінки взаємовідносин людського суспільства і природи повинна стати одним із головних важелів у вирішенні надзвичайно гострих екологічних і соціально-економічних проблем сучасної України.

Означене питання набуває сьогодні неабиякої актуальності. У зв'язку з цим основною метою екологічної освіти є формування у студентів-медиків РМА екологічної культури, навичок фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення і свідомості, що ґрунтуються на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проблемам екологічного виховання молоді присвячено дослідження як видатних педагогів минулого (О. В. Духнович, К. Д. Ушинський, В. О. Сухомлинський та ін.), так і сучасних науковців та педагогів-практиків (Н. Лисенко, Н. Яришева, Н. Глухова, В. Скребець, В. Фокіна, С. Ніколаєва, З. Плохій, Н. Кондратьєва, І. Зверев, Д. Гродзинський та ін.) [1].

Д. Зверев у зв'язку з цим зазначає: «Гострота сучасних проблем взаємодії суспільства і природи поставила перед школою та педагогікою ряд нових завдань, які покликані підготувати молоде покоління, здатне подолати наслідки негативних впливів людини на природу, бережно ставитися до неї в майбутньому. Цілком очевидно, що справу не можна обмежити «просвітою» лише школярів у галузі охорони природи. Весь комплекс екологічних проблем сучасності вимагає нового філософського осмислення, корінного перегляду низки соціально-економічних питань, нових наукових пошуків і більш повного та послідовного відображення багатоаспектності екології в освіті» [3].

Серед сучасних науковців-методистів, які займаються питаннями екологічного виховання, варто виокремити А. А. Плешакова, який не лише розробляє теоретичні аспекти екологічного виховання молодших школярів, а й пропонує до впровадження у навчальний процес наукового обґрунтовані методи роботи, вважає, що «посилення екологічної спрямованості курсу природознавства – це реальний на сьогодні крок у напрямі екологізації початкової школи, а також організації роботи групи продовженого дня та позакласної роботи» [7].

На думку В. О. Сухомлинського, природа, як ніщо інше, впливає на мислення, почуття та творчість. Видатний педагог вважав, що формувати в дитини ставлення до рідного краю слід починати з раннього віку. Крім того, у своїй педагогічній системі Василь Олександрович значну увагу приділяв вихованню дітей на лоні природи (Школа під блакитним небом). Педагог зазначав, що «...важливо не допустити, щоб шкільні двері закрили від свідомості дитини оточуючий світ» [10]. Два рази на тиждень «... ми йшли в природу – вчилися думати» [10], – наголошує він у своїй роботі «Серце віддано дітям». «Вважаю, – писав В. Сухомлинський, – що школа майбутнього повинна найповніше використовувати для гармонійного розвитку людини все, що дає природа і що зможе зробити людина для того, щоб природа служила їй. Тільки через це ми повинні берегти і поповнювати природні багатства, які маємо» [10].

На основі аналізу літературних джерел (М. Арцишевська, М. Ахундов, Л. Волошина, В. Дедович, Л. Дольнікова, І. Зверев, В. Ільченко, В. Максимова, В. Шинкарук та ін.) встановлено міждисциплінарний підхід до екологічної освіти та виховання студентів, це дає можливість сформувати систему наукових знань, цінностей та вмінь, що ґрунтуються на філософських, природничо-наукових, соціально-економічних, технічних, правових, морально-етичних аспектах сучасної екологічної науки.

Мета статті – окреслити шляхи формування екологічного мислення студентів Рівненської медичної академії в процесі вивчення біологічних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Екологічна освіта передбачає поєднання таких компонентів: екологічні знання, екологічне мислення, екологічний світогляд, екологічна етика, екологічна культура. Кожному компоненту відповідає певний рівень (ступінь) екологічної зрілості: від елементарних екологічних знань, уявлень дошкільного рівня до їх глибокого усвідомлення і практичної реалізації на вищих рівнях. Умовно можна виділити такі узагальнені рівні екологічної зрілості: початковий (інформативно-підготовчий), основний (базово-світоглядний), вищий, профільно-фаховий (світоглядно-зрілий).

Біологічні, екологічні та професійно-орієнтовані знання студентів-медиків РМА сприяють утворенню цілісної системи, орієнтованої на навчально-виховну мету відповідно до галузевих стандартів вищої освіти за напрямом підготовки «Медицина» (освітньо-професійні програми і освітньо-кваліфікаційні характеристики).

Екологічні знання студентів РМА можуть бути сформовані лише на міцній біологічній основі. При цьому необхідно, щоб зміст навчального матеріалу містив знання з природничо-наукових та професійно-орієнтованих дисциплін, адже екологічна освіта у вищому медичному закладі – це продовження системи міждисциплінарних синтетичних наук із проблем взаємодії людського суспільства та біосфери.

Метою екологічної освіти у РМА є формування особистості медичного фахівця, який володіє екологічними знаннями, та сучасних екологічних уявлень, нового ставлення до природи, вироблення стратегій взаємодії із навколишнім середовищем, раціонального використання природних ресурсів, охорони доквілля та примноження багатств.

Професійне навчання – це пошук і впровадження на робочому місці (на місці виробничої практики) альтернативних джерел енергозабезпечення; формування навичок здорового способу життя дорослої людини. Питання збереження здоров'я у процесі виконання професійної діяльності залежно від обраної професії (безпека під час роботи з вибухонебезпечними і легкозаймистими речовинами; врахування шкідливого впливу іонізуючого випромінювання під час тривалої роботи за комп'ютером; збереження зору, подолання наслідків гіподинамії тощо) посідають вагоме місце в екологічній освіті студентів-медиків РМА.

Сьогодні освіта повинна сприяти не лише становленню кваліфікованого спеціаліста – професіонала, а й усебічному, зокрема й екологічному, розвитку особистості, спонукати до самовдосконалення, саморозвитку, самовиховання, адже, порівняно з іншими професіями, вимоги до моральних якостей медичного працівника завжди були і залишаються високими. У клятві Гіппократа сформульовано основні принципи, деонтологічні вимоги не лише до професійної медичної діяльності, а й до особистості медика. У системі «медичний працівник – пацієнт» саме медик першим повинен надати допомогу хворому, бути наділений певними особистісними якостями, що сприяють його свідомому ставленню до своєї професійної діяльності, добросовісному виконанню кваліфікаційних обов'язків [4]. Таким чином, формування світогляду медичного працівника – гуманіста, доброзичливого, відповідального, високодуховного, який розвиває власну індивідуальність, професіоналізм, ініціативність, відчуває потребу у співпраці не лише з колегами, а й із пацієнтами, зацікавлений у позитивності результатів лікування, покращенні стану здоров'я хворого – починається вже із перших курсів навчання у вищому медичному навчальному закладі при вивченні природничо-наукових дисциплін, до яких належить медична біологія, екологія людини, ендоекологія здоров'я людини [8; 9].

Одночасно, висувуються підвищені вимоги й до викладача як учасника освітнього процесу, пропагандиста та провідника гуманістичних ідей у формуванні особистісної позиції студента-медика РМА у його майбутній професійній та суспільній діяльності, зокрема саме за участі викладача формується бажання раціонально використовувати набуті під час навчання знання, вміння, навички, приносити користь людям, опікуватися здоров'ям пацієнтів, допомагати їм долати страждання. При цьому в студента виникає внутрішня потреба у гідному ставленні до своєї роботи, інших людей, суспільства, тобто формується мотиваційна складова майбутньої професії лікаря, яка належить до найбільш гуманних.

Отже, важливими у становленні світогляду особистості майбутнього медичного працівника є гуманістичні принципи. Їм надається пріоритет в освітньому процесі, спрямованому на формування гуманних фахівців медичної галузі. Тому під час проведення лекційних та практичних занять із медичної біології, екології людини, ендоекології здоров'я людини та в процесі самостійної позааудиторної роботи студентів із використанням навчально-методичного комплексу, вагоме місце в якому займають підручники та навчальні посібники [5; 6; 11], викладачеві варто, зважаючи на гуманістичні принципи, звертати увагу студентів на особливості взаємодії людини і природи, на розуміння людиною свого місця

в біосфері, бережного ставлення до навколишнього світу, живої та неживої природи.

Водночас, у чинних навчальних програмах підготовки студентів вищих медичних закладів екологічним проблемам відводиться незначне місце, вони розглядаються відірвано від реального життя. Недостатнім є також розуміння студентами вищих медичних закладів глобальних екологічних проблем сучасності. Лише незначна кількість студентів можуть поєднати отримані знання та вміння зі своєю майбутньою професійною діяльністю, недостатньо володіють біологічними поняттями, які є базовими для засвоєння біологічних та екологічних знань. Часто студенти, не усвідомлюючи безпосередніх зв'язків між знаннями з екології та основ професії, не розуміють потреби використання їх для екологічно грамотної професійної діяльності, адже відсутність належної уваги до формування екологічних знань студентів у єдності з біологічними, а також їх розпорошеність та фрагментарне викладання в межах окремих дисциплін загальноосвітнього, природничо-наукового та професійно-спрямованого циклів призводять до того, що на практиці завдання екологічної освіти реалізуються недостатньо.

На сьогодні наявна проблема екологічного виховання студентів саме при викладанні медичної біології, екології в системі природничо-наукових дисциплін. Тому викладач з метою досягнення мети екологічної освіти повинен сприяти:

- усебічному екологічному вихованню студентської молоді через просвітницьку діяльність як на лекціях, практичних заняттях за рахунок основних дисциплін, так і в позаурочний час за рахунок проведення виховних заходів;

- покращенню матеріально-технічної та навчально-методичної баз викладання предметів «Медична біологія», «Медична екологія», «Ендоекологія здоров'я людини». Так, навчальна програма дисципліни «Медична екологія» та методичні рекомендації щодо її викладання створюють умови для розкриття екології як науки на базі біологічних знань;

- широкому впровадженню в практику навчання та викладання методу проєктів;

- удосконаленню методики впровадження інформаційно-комунікаційних технологій;

- залученню обдарованих студентів до участі в екологічних олімпіадах, МАН, конкурсі для обдарованої молоді «Панацея молоді»;

- залученню студентів-медиків РМА до активної участі в масових екологічних акціях та проєктній природоохоронній діяльності району, міста, області;

- покращенню фінансового забезпечення та матеріальної бази закладу, створивши навчальну лабораторію екомоніторингу;

- розвитку та створенню на базі закладу освіти інформаційно-екологічного центру;

- систематичному пропагуванню екологічних знань через засоби масової інформації (наприклад, відкриття екологічного лекторію для студентів РМА);

- упровадженню інноваційних проєктних та інформаційно-комунікаційних технологій;

- поглибленню співпраці із навчальними закладами всіх рівнів.

Основою для формування екологічної свідомості особистості є: знання (засвоєння основних наукових понять про природу, екологічні проблеми); діяльність (участь у вирішенні екологічних проблем); навички (здатність практичного засвоєння довкілля і його охорони);

усвідомлення (виховання свідомого ставлення до довкілля); ставлення (розуміння природи як унікальної цінності та джерела матеріальних і духовних сил людини).

Психологічні особливості процесу формування екологічної свідомості в підлітковому віці детермінують концентрацію педагогічних зусиль на формуванні відповідної системи уявлень та на освоєнні систематичних технологій взаємодії особистості зі світом природи. При цьому використовуються такі методи формування суб'єктивного ставлення до природи, як: екологічна ідентифікація, екологічна емпатія, екологічна рефлексія.

Метод екологічної ідентифікації полягає у створенні умов, коли особистість повинна уявити себе в образі будь-якого природного об'єкта, внаслідок чого формується відповідна поведінка стосовно природних об'єктів.

Метод екологічної емпатії полягає в актуалізації співпереживання особистістю природних об'єктів, а також співчуття їм; формування суб'єктифікації природних об'єктів через емоційну сферу особистості.

Метод екологічної рефлексії передбачає самоаналіз особистістю своїх дій і вчинків, спрямованих на світ природи, з погляду їх екологічної доцільності.

У зв'язку з цим завданнями викладача РМА є: пояснити студентам, що потреба у вивченні медичної біології, екології людини як комплексних наук про життя та взаємозв'язок живих організмів між собою і навколишнім середовищем виникла з необхідності пізнання людиною природи; донести до них думку, що людина – це частина природи, якій притаманні всі риси живих істот, а отже, майбутньому лікареві необхідно знати і розуміти будову і функціонування всіх живих систем; наголосити на особливому значенні людини в системі органічного світу, співвідношенні біологічних, фізико-хімічних і соціальних явищ у її житті; нагадати студентам, що людина як складова біосфери, намагаючись покращити власне життя, призводить до незворотних наслідків, адже саме діяльність людини, за визначенням В. І. Вернадського, не лише призвела до утворення найвищого рівня розвитку біосфери – ноосфери, а й сприяла виникненню глобальних екологічних проблем сьогодення.

Таким чином, педагогові важливо постійно підводити студента-медика до думки, що сьогодні саме від людини, від її гуманістичного мислення та світогляду, від її діяльності залежить не лише майбутнє природи, а й майбутнє людини як її складової.

Майбутнім фахівцям, випускникам РМА у галузі охорони здоров'я, слід наголошувати, що фенотип – це результат реалізації генотипу за певних умов зовнішнього середовища, тому різка зміна цих умов може обумовлювати розвиток хвороб людини. І недооцінювати у цьому роль соціальних факторів неможливо. Від способу життя, стилю поведінки медичного працівника залежить не лише його власне здоров'я, а й здоров'я пацієнтів. Таким чином, вирішення проблем охорони природи тісно пов'язане зі збереженням здоров'я людини, що забезпечує здоров'язбережувальна компетенція. Викладаючи медичну біологію, аналізуючи проблеми спадковості людини, її індивідуальні відмінності, особливості поведінки, процеси життєдіяльності, викладачеві слід звертатися до емоційної, чуттєвої сфери студентів, їх життєвого досвіду.

Викладачам та студентам потрібно розробляти стратегію і тактику поведінки в природі, в основу якої покладено ідеї гуманізму й природоцентризму, про які свого часу наголошував В. Сухомлинський. Зокрема, видатний педагог зазначав, що екологічне виховання повинно забезпечити підростаюче покоління науковими знаннями про взаємозв'язок природи і суспільства, допомогти зрозуміти багатогранне значення природи для суспільства і кожної людини зокрема, сформувати потребу людини у спілкуванні з природою та прагнення брати активну участь у збереженні довкілля; акцентувати увагу на тому, що саме порушення екологічної рівноваги спричинило появу багатьох раніше невідомих людству хвороб. Василь Олександрович вибудував «струнку» педагогічну систему, зорієнтовану на природоохоронне навчання й виховання, метою якого є цілеспрямоване формування в кожній віковій групі системи екологічних знань.

Зважаючи на представлені вище погляди В. О. Сухомлинського, викладачеві необхідно формувати в студентів уявлення, що у біогеоценозах організми тісно взаємодіють між собою і з неживими компонентами довкілля, активно впливають на формування клімату, ґрунту, рельєфу, що природа є джерелом оздоровлення людини. Сучасні студенти-медики повинні стояти на захисті біосфери, усвідомлювати мету охорони довкілля, не бути байдужими до нагальних екологічних проблем сьогодення.

Отже, формуючи гуманістичні цінності в студентів-медиків, викладачам насамперед варто акцентувати увагу на опануванні ними базовими етичними категоріями, розумінні гуманістичної моралі, набутті досвіду гуманного ставлення до себе й оточуючих, оволодінні технологіями проектування та вдосконалення власного життя, оцінюванні за допомогою гуманістичних критеріїв своїх учинків.

Висновок. Розвиток і формування екологічних понять студентів-медиків РМА на сьогодні є важливим і необхідним компонентом екологічного виховання майбутніх медичних працівників. В умовах реформування освіти ця проблема потребує вдосконалення та якісного методичного забезпечення. Формування екологічних понять є важливою умовою розуміння студентами наявних зв'язків у природі, а також основою для розвитку екологічної культури та свідомого ставлення до природи, раціонального використання природних ресурсів, збереження біосфери і цивілізації. Крім того, необхідною умовою формування екологічної культури є використання активних методів навчання, проведення системи тематичних екскурсій та організація дослідницької діяльності, залучення обдарованих студентів до участі в екологічних олімпіадах, МАН, масових екологічних акціях, проектній природоохоронній діяльності району, міста, області.

Екологічні знання є професійно необхідними, адже формують у студентів науковий світогляд, сприяють правильному розумінню різноманітних процесів та природних явищ, закономірностей функціонування живих організмів, їх угруповань та біосфери в цілому як глобальної екологічної системи, стимулюють розвиток інтересу до їхнього пізнання та турботу про охорону навколишнього природного середовища.

Визначено одне із завдань підготовки медичних спеціалістів сучасного типу – підвищення рівня їхніх біологічних і екологічних знань, професійної кваліфікації. Ці проблеми вирішуються насамперед у процесі вивчення студентами у вищих медичних закладах біологічних і фахових дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України : підруч. для студ. вищ. пед. навч. закл. / Л. В. Артемова ; під ред. Л. Л. Сісіна. – К. : Либідь, 2006. – 424 с.
 2. Бех І. Життя як цінність у культурно-виховній інтерпретації В. О. Сухомлинського / І. Бех // Рідна школа. – 2007. – № 1. – С. 7–8.
 3. Зверев И.Д. Экология в школьном обучении: новый аспект образования / И. Д. Зверев. – М. : Педагогика, 1993. – С. 84–92.
 4. Кописова Л. А. Развитие мотивационной составляющей профессиональной активности врача / Л. А. Кописова, И. В. Шешунов // Вестник ТГПУ. – 2010. – Вып. 4 (94). – С. 68–74.
 5. Збірник завдань для підготовки до тестового екзамену з природничо-наукових дисциплін «Крок – 1. Загальна лікарська підготовка» / кол. авт. ; за ред. В. Ф. Москаленка, О. П. Волосоголовця, І. С. Булах та ін. – К. : Медицина, 2004. – 368 с.
 6. Медична біологія : підручник [В. П. Пішак, Ю. І. Бажора, Ш. Б. Брагін та ін.] ; за ред. В. П. Пішака, Ю. І. Бажори. – [Вид. 2-ге, перероб. і допов.] – Вінниця : Нова книга, 2009. – 608 с.

7. Плешаков А. А. Экологические проблемы и начальная школа / А. А. Плешаков // Начальная школа. – 1991. – № 5. – С. 2–8.

8. Погоріла І. О. Психолого-педагогічні аспекти організації екологічної освіти у вищих навчальних закладах / І. О. Погоріла // Екологія: вчені у вирішенні проблем науки, освіти і практики : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Житомир, 24–25 травня 2007 р.) / І. О. Погоріла, О. В. Романенко. – Житомир, 2007. – С. 230–233.

9. Романенко О. В. Напрямки екологічної освіти у медичних навчальних закладах / О. В. Романенко, І. О. Погоріла // Охорона здоров'я України. – 2008. – № 1 (29). – С. 219.

10. Сухомлинский В. А. Трилогия («Сердце отдаю детям», «Рождение гражданина», «Письма к сыну») / В. А. Сухомлинский. – Изд. 2-е. – К. : Радянська школа, 1987. – С.15–536.

11. Romanenko O. V. Medical biology: The study guide of the Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи 49 practical classes course / O. V. Romanenko, O. V. Golovchenko, M. G. Kravchuk, V. M. Grinkevych ; Editer by O. V. Romanenko. – K. : Medicine, 2008. – 304 p.

Дата надходження до редакції: 23.08.2018 р.

УДК 37.091.4:37.015.311:37.017

Тетяна КОВБАСЮК,
 кандидат педагогічних наук,
 доцент кафедри педагогіки, психології
 та корекційної освіти Рівненського ОІППО

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В АСПЕКТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ВИМІРУ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

У статті висвітлено ціннісні орієнтації сучасних концепцій виховання, проаналізовано погляди В. Сухомлинського на організацію процесу виховання.

Ключові слова: виховання, педагогіка керування, педагогіка спрямування, методика гуманістичного виховання.

В статті освітлені ціннісні орієнтації сучасних концепцій виховання, проаналізовані погляди В. Сухомлинського на організацію процесу виховання.

Ключевые слова: воспитание, педагогика управления, педагогика направления, методика гуманистического воспитания.

The article deals with the value orientations of modern educational conceptions and analyzes views of Vasyl Sukhomlinsky on organization of education process.

Key words: education, pedagogical management, direction pedagogy, methods of humanistic education.

Постановка проблеми. Серед видатних вітчизняних педагогів одне з провідних місць, безперечно, належить Василю Сухомлинському. Його педагогічні погляди, ідеї, роздуми не втрачають своєї наукової та педагогічної актуальності й сьогодні. Особливо важливо, щоб у час докорінного реформування загальної середньої освіти створювалися необхідні умови для впровадження цих ідей в освітній процес кожного закладу освіти, тому ще більшого значення набуває практичний досвід павлівського педагога, який безпомилково умів знаходити найпотраємніші стежини до юних сердець.

У Концепції «Нова українська школа» проголошено запровадження принципу дитиноцентризму, необхідність гуманізації навчання, орієнтації на неповторність особистості й індивідуальний підхід до задоволення потреб кожного учня, створення навчально-предметного середовища, вдосконалення процесу виховання, що в сукупності забезпечує психологічний комфорт і сприяє розвитку творчості дітей [3].